

*”Lutkepost als overgesteld tegen het groote dorp
Buitenpost, is een zeer klein dorpje...”*

Fragmenten uit de historie van Lutkepost in Achtkarspelen

**Door Dirk Reinder Wildeboer te Buitenpost.
Secretaris van de Stichting Oud-Achtkarspelen.
Tel. 0511-541920, E-mail: d.r.wildeboer@hetnet.nl**

Nu er plannen van de gemeente Achtkarspelen zijn voor de aanleg van de woonwijk plan Zuidwest-Lutkepost, lijkt het een geschikt moment om eens aandacht te schenken aan het oude dorp Lutkepost, ook wel genoemd Lutjepost.

Volgens een persbericht d.d. 12 december 2006, zullen in deze nieuwe wijk - die ingeklemd ligt tussen de rondweg, de Buitenposter Vaart en de Kuipersweg/Lutkepost - maximaal 171 woningen komen. In meerdere fasen zal dit woongebied worden ontwikkeld.

Tot 1948 werd er bij Lutkepost nog turf gegraven. Op de voorgrond de turfhopen, die stonden te drogen.

Oudste geschiedenis

Over Lutkepost staat in het Aardrijkskundig Woordenboek van Van der Aa (1844) het volgende geschreven: "Volgens overlevering zou hier vroeger eene kerk hebben gestaan, ofschoon het uit geene oorkonde blijkt. Het gehucht of dorp zelf is op eene hoogte gelegen. Er is een stuk land, het hoogste van het omliggende, hetwelk met steenen en eene grove puin opgevuld is. Daaruit mag men met grond afleiden dat hier vroeger een belangrijk gebouw heeft gestaan, of zulks eene kerk is geweest of een particulier gebouw durven wij niet te beslissen. Kort na de Hervorming stond er althans geene kerk meer en zoo zij heeft bestaan werd zij overtollig".

Deze geschiedschrijver is dus heel voorzichtig met zijn informatie over Lutkepost. Uit andere bronnen, zoals de 'Benificaalboeken van Friesland van 1543', waarin zijn opgetekend de vaste goederen en renten aan kerken en andere corpora behorende, blijkt dat er inderdaad wel een kerk op Lutkepost heeft bestaan. Ook in het 'Register van de Geestelijke Opkomsten van Oostergoo' van 1581, wordt de kerk van Lutkepost genoemd. Er is dan een 'gewesene pastoir', Joannes Meppel, die zelf nog een deel van het land gebruikt. Onder de opgave van het pastoriebezit staat dan nog apart een opgave van de 'huissteden' door Joannes Meppel en de kerkvoogd Hercke Meynertz gebruikt. Na 1581 was Joannes Meppel predikant in Bolsward. Verder kan men in bovengenoemd register van 1581 onder andere lezen, dat tien jaar eerder land is verkocht "to optimmering van een houten kloekhuis". Hierdoor en door de gevolgen van een waterfloed, had men schulden moeten maken. Omdat de kerkelijke gemeente "zeer cleyn waere en alleenlick zes schotschietende huysen" tot het dorp behoorden, was men hier in financiële problemen geraakt. Waarschijnlijk is het kerkje in de 17de eeuw weer wat opgeknapt, want op de kaart van Schotanus (1688-1694) vinden we bij Lutkepost nog een kerkje staan. Wanneer het is afgebroken is niet na te gaan.

Kerkhof

Ook is niet bekend wanneer het kerkhof zijn functie verloor. Wel

staat op de kaart van Eekhoff van 1844 het nog als 'Kerkhof' aangegeven en niet als 'oud Kerkhof', zoals dat van Kortwoude. Een kerkhof was oudtijds een gewijde plaats, omgeven door een omheining, meestal door een stenen muur. De doden hadden er rust, geen vee mocht er grazen, de bloedwreker mocht er niet komen, het was een 'vrijthof', een: 'Friedhof'. De rust van de overledenen, die hun laatste rustplaats vonden op het kerkhof van Lutkepost, werd op zekere dag helaas wreed verstoord, want de omheining verdween op de een of andere manier. Wanneer dit is gebeurd op wiens opdracht, we weten het niet. Het is triest dat dit heeft plaatsgehad. In de jaren tachtig van de 20ste eeuw vond men hier nog menselijke resten. Dat zou mede zijn gekomen doordat de gemeente het terrein destijds heeft laten afgraven voor de verbetering van de weg naar Rohel. Nu zouden de lijken vrij dicht onder het maaiveld liggen. Dit had uiteraard niet mogen gebeuren.

Naam

Het boek 'De Tegenwoordige staat van Friesland' van 1786 geeft een verklaring van de naam van Buitenpost en Lutkepost. De Friezen zouden in hun oorlogen met de Groningers in Buitenpost hun buitenste post of wacht hebben gehad en in Lutkepost zou nog een kleine wachtpost geweest zijn. Volgens de schrijver S.J. van der Molen in het boekje 'Achtcarspelen', verschenen in 1962, heeft dit er niets mee te maken en betekent 'post' een plank of bruggetje. Deze post zou hebben gelegen over een water in de onmiddellijke nabijheid van Buitenpost en Lutkepost. In oude tijden werd Lutkepost wel kortweg 'Post' genoemd. Men vindt in oude stukken ook de naam 'Utpost'. Lutkepost was oorspronkelijk één van de acht kerspelen (kerkdorpen) van de gemeente Achtcarspelen. Maar in 1945 werd het een onderdeel van de grote buurman Buitenpost. De inwoners wonen sindsdien aan de Kuipersweg en aan de Lutkepost. Op het adres Lutkepost 2 stond het eerdergenoemde kerkje met kerkhof.

Uit het register van Aanbreng van 1511 blijkt dat de kerk van Lutkepost toen al was verenigd met die van Buitenpost. We kunnen wel

aannemen dat het kerkje van Lutkepost er al eerder moet zijn geweest dan die van Buitenpost. Het is waarschijnlijk dat Lutkepost de moederkerk was, waarvan die van Buitenpost zich in de 12de of 13de eeuw al heeft losgemaakt. In de officiële naam van de hervormde kerkelijke gemeente van Buitenpost en ook in het oude

kerkwapen wordt nog steeds de naam Lutkepost genoemd. Het plaatsje is altijd klein gebleven.

Ontginnen van petten

Op 8 februari 1952 verscheen in de Leeuwarder Courant een artikel over Lutjepost. Een gedeelte hiervan volgt hierna: "Van de glorie van honderd jaar geleden is weinig meer over en men moet dan ook weten dat het oude kerkhofje heeft gelegen op de hoek van de Oudedijk en de weg naar Augustinusga, want men ziet er niets meer van. Trouwens er is vorig jaar nog een stukje oud-Lutjepost vergraven voor de wegverbetering en daar zijn toen heel wat scherven van aardewerk aan het licht gekomen, die zouden dateren uit de tijd van Karel de Grote. Tegenwoordig bestaat Lutjepost, of liever wat men daartoe rekent, uit een paar boerderijtjes en een paar arbeiderswoningen langs de weg. Aan de zuidkant ligt een landschap dat vooral de natuurliefhebbers boeit. Hier vindt men tal in de vorige eeuw uitgeveende stroken, die als Olivierspetten bekend staan en sedert rijkelijk begroeid zijn met riet, planten en struikgewas. Sommige zijn diep, andere slechts half verbaggeld. Maar voor de vogelwereld is het een dorado. Sinds de oorlog huizen er talrijke fazanten, kennelijk uit Veenklooster afkomstig, terwijl er ook volop patrijzen zijn. Daar echter gebleken is, dat deze petten en vooral de z.g. hagen behoorlijke cultuurgrond kunnen opleveren, bestaat er kans dat althans een gedeelte van dit onland ontgonnen zal worden. De gemeenteraad heeft donderdag besloten door aankoop van grond mee te werken aan een ontginning van bijna drie bunder. Hiermee vindt een aantal handen werk. Dat is wel nodig, want Achtcarspelen is de duizend werklozen gepasseerd".

Het voorgaande stukje uit de Leeuwarder Courant dateert uit 1952. Nu, ruim vijftig jaar later, zijn de inzichten over het in-cultuur brengen van 'onland' en dergelijke drastisch veranderd.

Adresboek

In 1928 verscheen het 'Algemeen Adresboek van de provincie Friesland, bewerkt naar de officieele gegevens van de 43 gemeenten in deze provincie'. De gegevens in dit boek zijn van ongeveer 1925. Van elk dorp kon men in dit boek vinden de "namen van de hoofden van Gezinnen en personen,

die een zelfstandige positie bekleeden in de provincie Friesland in de alfabetische volgorde gerangschikt naar de plaats hunner inwoning". Wat werd bedoeld met een zelfstandige positie, is wat vaag, maar in grote lijnen hield het in dat het grootste deel van de meerderjarige alleenstaanden in het boek voorkwam. In 1925 was Lutkepost nog een zelfstandig dorp binnen de gemeente Achtkarspelen en door het adresboek te raadplegen kunnen de namen van de toenmalige inwoners worden opgespoord met hun beroepen en adressen. Officiële straatnamen waren er nog niet. Men woonde op een bepaald huisnummer. Voor Lutkepost was dit L nummer zoveel. Lutkepost had in 1927 een inwonertal van 278 dat was gehuisvest in totaal 55 woningen, die niet alleen stonden aan de doorgaande weg tussen Buitenpost en Surhuisterveen, maar ook in de Mieden, zoals aan de Rohelsterweg, de Oude Dijk en de Tjoele. Ook de Dijkhuisterweg (tot aan de grens met Gerkesklooster) viel onder Lutkepost. Wat verder opvalt is dat destijds meerdere gezinnen en/of alleenstaanden in hetzelfde huis woonden. Op de grens met Buitenpost bij de toenmalige zuivelfabriek (nu houtindustrie Van de Witte) vond men de hogere huisnummers. Hierna volgen de namen en adressen uit het bovengenoemd adresboek.

Naam, beroep en huisnummer:

Boer, P. de, veehouder, L11-I
Dijkstra, M.M., fabrieksarb. L11h
Fokkens, S., landarb., L11e
Haagsma, wed. G., z.b., L1
Hazenberg, J., veehouder, L11B
Hazenberg, W., arb., L4c
Heide, R. van der, modiste, L5
Heide, W. van der, landarb. L5
Helder, H., opperman, L4-II
Helder, Tj., arb., L8A
Henstra, H., arb., L6
Hofstede, wed. R., z.b., L11d
Jagersm, O., veehouder, L4E
Jagersma, S., veehouder, L4f
Jong, R. de, landarb., L24B
Kalsbeek, wed. J., z.b., L11-I
Kalsbeek, M., fabrieksarb. L11-I
Kimp, H., arb., L11
Klomp, I., arb. L12
Kloosterman, E., zuivelarb., L27
Klijnstra, F.J., dir. zuivelfabriek, L29
Koning, A., arb., L22A
Kooy, Y. van der, rietdekker, L24

Kooistra, K., arb., L2
Koster, W., werkster, L22
Knot, P., arb., L 11jl
Lulofs, G., arb., L11c
Meer, wed., J. de, z.b., L13
Meer, J. de, schilder, L13
Meer, L. van der, veehouder, L4a
Meer, W. van der, veehouder, L17
Metzlar, M., arb., L20
Metzlar, wed. R., z.b., L20
Meulen, wed. E. v.d., winkelierster, L1
Mulder, F.J., veehouder, L24A
Oldenburger, B., veehouder, L4b
Postma, B., arb., L4c
Postma, P., arb., L3
Postma, P., arb., L4c
Schaafsma, H., veehouder, L11j
Schaafsma, T., veehouder, L26
Smids, G., veehouder, L16
Steringa, M., iemker, L19
Teenstra, Kl., huishoudster, L29
Terpstra, G., veehouder, L41
Tjoelker, H., veldarb., L11g
Tjoelker, B., klompmaker, L11g
Tjoelker, L., arb., L14
Tjoelker, R., arb., L11h
Tjoelker, R., arb., L15
Tolsma, J., veehouder, L11kl
Valle, J. van der, koopman, L21
Veen, J. van der, landarb., L11k
Veen, M. van der, landarb., L11
Veen, T. van der, broodventer, L10
Veenstra, Joh., veehouder, L4
Veenstra, P., klompmaker, L9
Veenstra, R., opperman, L8A
Veer, G. van der, kaasmaker, L28
Veer, P. van der, arb., L8
Wagenaar, wed. W., z.b., L22
Waltje, R., arb., L25
Wiersma, J., z.b., L19A
Wiersma, Joh., veehouder, L9A
Wijbenga, J., veehouder, L18
Ijtsma, A., arb., L11m
Ijtsma, E., tuinman, L11m
Ijtsma, P., arb., L11a
Zwaagstra, A., arb. L7
Zwaagstra, D., arb., L11f
Zijlstra, H., arb., L23

Naamgeving

In het jaar 2003 kwamen burge-meester en wethouders van Achtkarspelen met een voorstel bij de raad om de straatnaam Lutkepost vanaf Buitenpost tot aan de rotonde te wijzigen in Kuipersweg. De naamsverandering was nodig vanwege de destijds geplande nieuwbouw aan de nieuwe parallelweg langs de Lutkepost. Er ontstond een situatie dat men in de knel kwam om een logische huisnummering te verwezenlijken. Bij aanvaarding van het voorstel

zouden de bewoners van Lutkepost 1 en 2 aan de Kuipersweg komen te wonen, die beslist niet bepaald enthousiast waren over deze adresverandering. Als compensatie voor de onkosten zou de gemeente honderd verhuiskaarten cadeau doen. Deze zaak kwam in de publiciteit en het Friesch Dagblad wijdde er zelfs een artikel aan op 21 maart 2003 met als kop 'Adreswijziging zonder te verhuizen'. De journalist Jitske Veenstra ging op visite bij de familie Kramer aan de Lutkepost 2. In de raadsvergadering van 27 maart 2003 kwam de kwestie aan de orde en na een vrij uitvoerige discussie werd besloten tot afwijzing van het voorstel en de straatnaam Lutkepost in zijn geheel te handhaven.

De situatie bleef dus zoals het was. Nu zat men nog met de naamgeving van de parallelweg langs de Lutkepost. Hier wist de FNP-fractie een naam voor te bedenken en er volgde een voorstel om deze weg de naam 'Ried' te geven. Aldus werd besloten. Jammer, dit was een schoonheidsfoutje, want de naam 'Oude Ried' was historisch verantwoord geweest. Dit riviertje, nog aanwezig tot de Trekvaart, stroomde in het verre verleden vanaf de Lauwerszee bijna aan Lutkepost toe. Op het bijgeplaatste kaartje kan een en ander worden nagegaan.

Bronnen/literatuur:

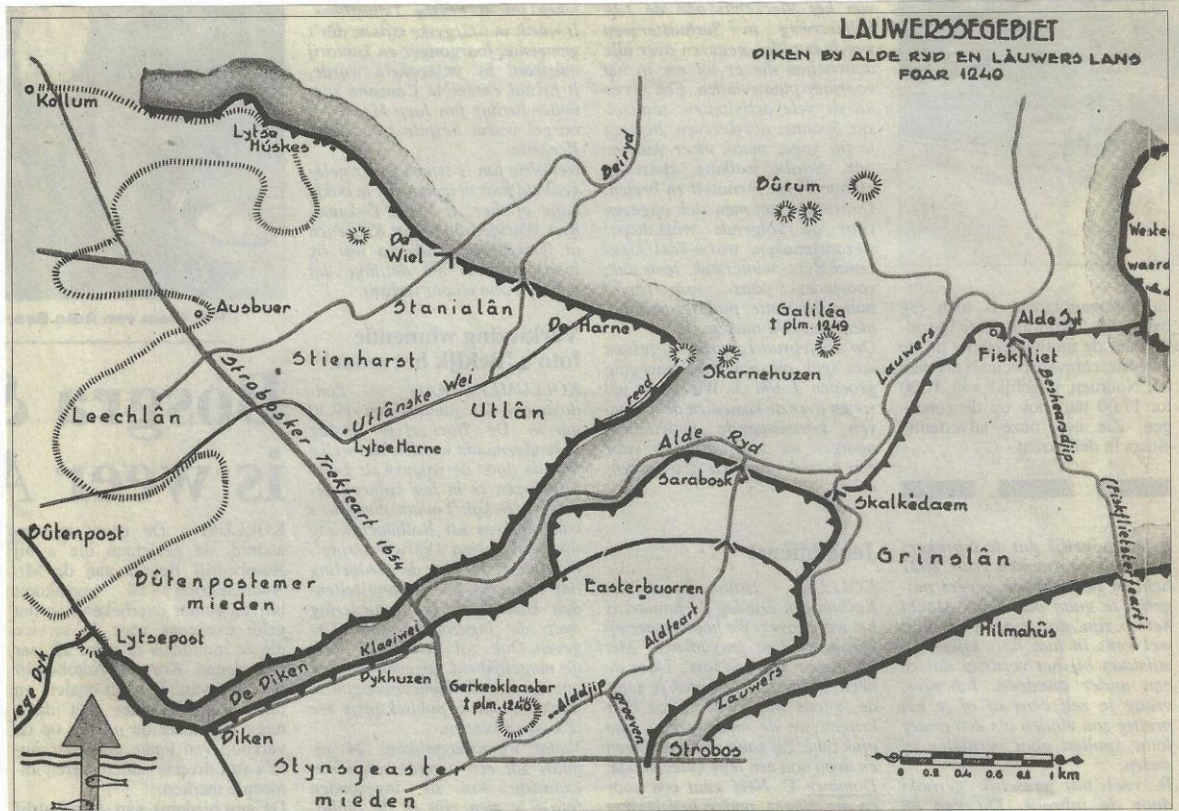
Behalve het reeds genoemde: 'Buitenpost, halfweg tussen ús mem en het peerd van ome Loeks' (artikel S. de Haan), 1995. Uitgave Ver. Plaatselijk Belang te Buitenpost.

Dit was een publicatie namens de Stichting Oud-Achtkarspelen.

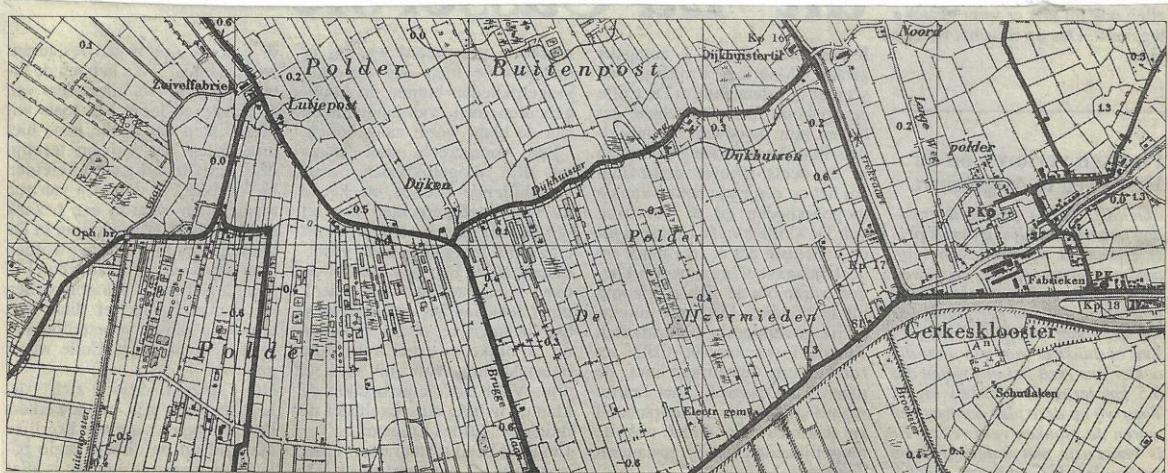
Artikelen in boekvorm verkrijgbaar

De in deze reeks verschenen publicaties zijn voor belangstellenden beschikbaar. Deel 7 van 'Historisch Allerlei' is onlangs gereedgekomen. Kosten vijf euro per boek.

De opbrengst is ten bate van de Stichting Oud-Achtkarspelen, die de historie van de eigen regio ook op deze manier wil promoten. Mocht u belangstelling hebben, dan kunt u bellen: 0511-541920. Adres: D.R. Wildeboer, Parklaan 29, 9285 TN Buitenpost.

In de 10de of 11de eeuw stroomde de Lauwerszee nog aan Lutkepost toe. Uit: 'Binnendijken en slieperdijken yn Fryslân' (ir. K.A. Rienks c.a.).

Fragmenten kadastrale kaart van plm. 1925. Ten zuiden van Lutkepost was nog veel 'onland'. De petgaten zijn duidelijk aangegeven.

De huidige buurtschap 'Lutkepost/Lytsepost' wordt tegenwoordig door de gemeente met witte borden aangegeven. De boerderij op de achtergrond die tijdens de bezettingstijd in de jaren 1940-1945 dienstdeed als geheime berging van gedropte wapens uit Engeland was van de heer J. Elzinga. Ook vonden vele onderduikers hier een schuilplaats. (Foto: D.R. Wildeboer)

Woning, gebouwd in 1814, aan de Lutkepost, vanaf 1946 tot ongeveer 2000 bewoond door de heer Hendrik Henstra. Het is nog te zien dat het vroeger een kroegje is geweest. (Foto: D.R. Wildeboer)

Eén van de nog weinig overgebleven woudhuisjes aan de Lutkepost. (Foto: D.R. Wildeboer)